

Gülhane Tıp Tarihi ve Tıp Etiği Dergisi

Orta Çağ'da İslam dünyasında yazılmış eserlerde "Çiçek ve Kızamık" üzerine- Gerileme Dönemi-I: *Kitābu'l-Muhtārāt fī't-Ṭıbb*

Ahmet ACIDUMAN*

Makale Bilgisi

Makale geçmişi

Geliş Tarihi 09.01.2024

Kabul Ediliş Tarihi: 08.02.2024

Anahtar kelimeler:

Çiçek, Kızamık,
İbn Hubel el-Bağdādī,
Kitābu'l-Muhtārāt fī't-Ṭıbb,
Tıp tarihi

İletişim:

Prof. Dr. Ahmet ACIDUMAN

E-posta:

ahmetaciduman@yahoo.com

aciduman@medicine.ankara.

edu.tr

Özet

Amaç: Bu çalışmada Orta Çağ'da İslam dünyasının önemli yazarlarından Muhezzebu'd-dīn b. Hubel el-Bağdādī'nin *Kitābu'l-Muhtārāt fī't-Ṭıbb*'inde çiçek ve kızamık üzerine yazılmış bölümlerin Türkçeye çevrilerek incelenmesi ve Türk tıp tarihi literatürüne kazandırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada Muhezzebu'd-dīn b. Hubel el-Bağdādī'nin *Kitābu'l-Muhtārāt fī't-Ṭıbb* adlı eserinin basılı bir nüshası ile İstanbul, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Fatih Koleksiyonu, No. 3632'de bulunan yazma bir nüshası incelenmiştir. Eserin çiçek ve kızamık ile ilgili bölümleri makalenin yazarı tarafından Arapçadan Türkçeye çevrilmiş ve yazının Bulgular bölümünde sunulmuştur. Yazının Tartışma bölümünde, bulgular bölümünde sunulan bu bilgiler döneminin ilgili literatüründe bulunan eserlerde yer alan konuyla ilgili bilgilerle karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir.

Bulgular: *Kitābu'l-Muhtārāt fī't-Ṭıbb*'inin basılı nüshasının dördüncü cildi ile yazma nüshanın dördüncü cüzünde çiçek ve kızamık ile ilgili iki bölüm (faşl) yer almaktadır. Bunlardan birisi "Çiçek ve kızamık hakkındaki bölüm/faşl fī'l-cederī ve'l-ḥaşbe" diğeri de "Yaraların, kızamığın ve çiçeğin izlerinin sökülmesi hakkındaki bölüm/faşl fī ḳal' āsārī'l-cederī ve'l-ḥaşbe ve'l-ḳurūḥ" başlıklı bölümlerdir.

Sonuç: Muhezzebu'd-dīn b. Hubel el-Bağdādī'nin yazdıklarının, döneminin tıbbi paradigması olan humoral patoloji teorisi bağlamında olduğu, yine öncüllerinin eserlerinde yer alan bilgilerle benzerlik gösterdiği görülmektedir. İbn Hubel'in bu bölümleri yazarken, "çiçek ve kızamık" konusunun ayrıntılı olarak ele alınmış olduğu er-Rāzī'nin *Kitābu'l-Cederī ve'l-Ḥaşbe* ve *Kitābu'l-Ḥāvī fī't-Ṭıbb*'ı ve İbn Sīnā'nın *Kitābu'l-Ḳānun fī't-Ṭıbb*'ından ziyade, 'Alī b. el-'Abbās el-Mecūsī'nin *Kāmīlu's-Şinā'ati't-Ṭıbbiyye*'si ile Ebū Bekr Muhammed b. Zekeriyā er-Rāzī'nin *el-Manşūrī fī't-Ṭıbb*'ındaki ilgili bölümleri temel aldığı görülmektedir. İbn Hubel'in tedavi öncesi bölümde *Kāmīlu's-Şinā'ati't-Ṭıbbiyye*'de, tedavi ile ilgili kısımda ise daha çok *el-Manşūrī fī't-Ṭıbb*'da yer alan bilgileri özetlemiş olduğu, bunu yaparken de ayrıntılı etiyolojik açıklamalardan kaçındığı fark edilmektedir.

*Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Tıp Tarihi ve Etik Ana Bilim Dalı, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0003-2021-4471